

Makale Geliř Tarihi: 09.04.2018 Yayın Kabul Tarihi: 04.09.2018

HOHENSTAFUEN HANEDANI -PAPALIK ÇEKİŞMESİ VE ARAGON KRALI III. PEDRO İLE CHARLES DE ANJOU'NUN SİCİLYA'YA MÜDAHALESİ

Seyhun ŞAHİN*

Öz

Orta Çağ Akdeniz'inin en önemli adalarından biri olan Sicilya, bu dönem boyunca Akdeniz ve Avrupa siyasetine yön vermiştir. Konumu itibariyle tarih boyunca cazibe merkezi olan Sicilya, özellikle 9. ve 15. yüzyıllar arasında dünya siyasetini etkileyecek kadar gücün merkezi olmuştur. 12.ve 13. Yüzyıllarda Sicilya adası Papalığın iktidar mücadelesinin sahnesi olmuştur. Özellikle Hohenstafuen hanedanına karşı Papalığın girişmiş olduğu siyasi mücadeleye Fransa Kralı IX. Luis'inin kardeşi Charles de Anjou ve Aragon Kralı III. Pedro da dâhil olmuştur. Diğer taraftan ise Katolik dünyanın nefretine maruz kalan Bizans, bu çekiőmeden yararlanmak için uzun zamandan beri takip ettiği denge politikasını güncellemek zorunda kalmıştı. Ancak 1282 yılında Sicilya'da Fransızlara karşı çıkan isyan Avrupa ve Akdeniz dünyasının dengelerini sarsmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sicilya, Papalık, Hohenstafuen, Aragon Krallığı, Charles de Anjou.

THE RIVALRY BETWEEN HOHENSTAUFEN DYNASTY AND PAPACY AND INTERVENTION OF PEDRO III AND CHARLES DE ANJOU TO SICILY

Abstract

Sicily, which had been one of the most important islands in the Mediterranean Sea during the Middle Ages, dominated Mediterranean and European politics. Sicily, whose location turned it into a center of attraction during the course of history, had been the center of power so much that it could affect global politics between 9th and 15th centuries. During the 12nd and 13rd centuries, Sicily became the theatre of Papacy's struggle of power. Especially, Charles de Anjou and Aragonese king Pedro III took their parts in the political struggle of Papacy against the Hohenstaufen dynasty. Furthermore, Byzantine Empire, which had confronted contempt of the Catholic world, had to update its long standing balance policy. However, riots that broke out in 1282 against the French shook the European and Mediterranean balances.

Key Words: Sicily, Papacy, Hohenstaufen, Aragon Kingdom, Charles de Anjou.

GİRİŐ

Müslümanların Sicilya'yı ele geçirmeleriyle birlikte ada, idari ve askeri açıdan İslam medeniyetinin etkisinde kalarak gelişme göstermiştir. Bu gelişim Müslümanlardan sonraki idarecileri, özellikle de Normanları etkilemiştir. Normanların ardılları olarak görebileceğimiz Hohenstaufen hanedanıyla birlikte Sicilya gücünün

* Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. e-posta: seyhunsahin@hotmail.com. ORCID: 0000 0001 2345 6789

Seyhun ŞAHİN

zirvesine çıkmıştır. Bununla birlikte hanedanın en büyük lideri olan II. Frederich, Sicilya Krallığı'nı Avrupa'nın en güçlü siyasi merkezlerinden biri haline getirmiştir.

Normanlardan beri Roma kilisesi ile araları genelde açık olan Sicilyalı hükümdarlar arasında II. Frederich'in yeri ayrı tutulmalıdır. Onunla birlikte Sicilya'da Hohenstaufen hanedanı daima papalar ile iktidar mücadelesi içinde oldular¹. Vatikan ile girmiş oldukları mücadelede çoğu kez yalnız kaldıkları gibi özellikle Fransa Kralı St. Luis'in kardeşi Charles de Anjou gibi papalar tarafından onlara karşı açıkça desteklenen liderleri de karşılarında bulmuşlardır. II. Frederich başta olmak üzere Sicilya kralları bu mücadelede papalar tarafından aforoz edilmeyi dahi göze almışlardır.

II. Frederich gibi karizmatik ve cesur bir kralın ölümünden sonra Roma kilisesi derhal harekete geçip ezeli düşmanlık duyduğu bu hanedana karşı Charles de Anjou'yu destekleyerek Güney İtalya ve Sicilya'da bir Fransız hâkimiyeti kurmayı başarmıştı. Ancak Sicilyalıların 31 Mart 1282 Akşam duası (Vesperum) yani ikinci vaktinde Aragon Kralı Pedro'nun destek verdiği bir isyan başlatmasıyla adanın kaderi değişmiştir. Bu isyan "Sicilian Vesperum" adıyla anılmıştır. Sicilya kralı Manfred'in (II. Frederich'in oğlu) kızı ile evlenmiş olan Aragon Kralı Pedro, Hohenstfaun hanedanından kimse kalmayınca Napoli ve Sicilya tahtlarında hak iddia etti (Powell, s. 261). Diğer taraftan Sicilya'daki gelişmelere doğrudan olmasa da dolaylı olarak karışmakta olan bir taraf ise; Bizans olmuştur. Bizans'ın Latin işgalinden henüz kurtulduğu bir dönemde şimşekleri üzerine çekmemek için geliştirmiş olduğu formüle göre doğu ve batı kiliseleri birleşecek ve İstanbul kilisesi Roma kilisesinin hâkimiyetini tanıyacaktı. Böylelikle Latin-Katolik dünyasının bir parçası haline gelen Bizans, Avrupa'nın hışmından kurtulacaktı. Ancak verilen sözlerin yerine getirilmemesi papaları yeterince rahatsız ediyordu. Bunun için Roma kilisesine sürekli sorun çıkaran bir Sicilya-İtalya'nın yerine Papalık makamına sonsuz hürmet gösteren Fransızların güçlenmesi ve bu bölgeye hâkim olması Bizans'ı da sonrasında ortadan kaldırmak için iyi bir adım olacaktı (Küçüksipahioğlu, 2005, s. 310). "Sicilian Vesperum" olayı, Roma Kilisesinin, Fransızların, Aragon Krallığının ve Bizans'ın dolaylı da olsa bir hesaplaşmasıdır.

Hohenstafuen Hanedanı, Papalık ve İtalya-Sicilya Üçgeninde Siyaset

İtalya ve Sicilya için Roma'nın dağılmasıyla başlayan istikrarsızlık yüzyıllar boyu devam etmiştir. Ancak Orta Çağ içerisinde Sicilya'nın idaresinde en önemli hanedanlardan biri Alman Hohenstafuen ailesi olmuştur. Bu hanedanın kurucusu III. Conrad de Hohenstafuen'dir. Conrad haçlı seferine katılmakla yalnız kendi adını değil aynı zamanda ailesinin adını da şöhretlendirmiştir. Kendisinden sonra Alman tahtına oturan yeğeni Frederich önce İtalya tacını elde etti ve hemen ardından 1155'te Papa IV.

¹ Bkz. Ugo Balzani, The Popes and The Hohenstaufen, Newyork, Tarihsiz. Bu eserde Hohenstafuen ailesi ile Papalar arasındaki siyasi mücadeleler detaylı olarak ele alınmıştır. Bu konuda geniş bilgi edinmek için adı geçen esere başvurulabilir.

Hohenstafuen Hanedanı -Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro İle Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi

Hadrian'ın elinden İmparatorluk tacını giydi (Savelli & Hayword, 1940, s. 78). Bu durum, Alman Hohenstafuen ailesi için büyük bir zaferdi. Fakat Papalık ile bu andan itibaren her şey başladığı gibi gitmeyecekti. Papalar ile Hohenstafuenlar arasında asla huzur bulmayacak bir mücadele de başlamış oldu. Papa IV. Hadrian ona karşı Sicilya Krallığı ile ittifak yaptı ve İtalyan devletlerini ona karşı kışkırttı. Frederich, İtalya'yı kontrol altına almak için İtalya'ya sefer düzenledi ise de kesin sonuç alması uzun süre aldı. Sonunda kendisine karşı olanların odak noktası olarak gördüğü Lombard şehri Milan'ı perişan etti (Balzani, Tarihsiz, s. 33) (Khoniates, 1995, s. 140). Bu sayede İtalya üzerinde gücünü hissettirmiş oldu (1162). Fakat Papalar ile daha sert bir mücadele başladı. Papa III. Alexander, onu ve taraftarlarını aforoz etti (Savelli & Hayword, 1940, s. 80-82). Frederich, ancak 1177'de Papa ve İtalyan komünleri ile barış sağlayabildi (Balzani, Tarihsiz, s. 94). Kısa sürecek olan bu barışmanın hemen ardından III. Haçlı seferi gerçekleşti. Frederich, haçlı seferini tamamlayamadan Silifke çayında boğularak ya da aniden suya girmesinden dolayı bir şok neticesinde öldü (1190) (İbn Şeddad, 2015, s. 186) (İbnü'l-Esir, 1987, s. 48) (Runciman, 1992, s. 13)

Frederich'in öldüğü tarihlerde Sicilya'da Norman kökenli Hautevilla hanedanı da son buluyordu. Sicilya Kralı II. William ölünce yerine II. Roger'un torunu Apulia Dükü Tancred'in meşruluğu tartışma konusu olurken Frederich'in oğlu VI. Henrich, İtalya ve Sicilya üzerine sefer düzenleyerek buralarda hâkimiyet kurmayı başardı. Henrich, Sicilya'nın meşhur kralı II. Roger'un kızı Costance ile evliydi. Bu evliliğinden dolayı Sicilya üzerinde hak iddia ediyordu. Henrich, isteğinde haklıydı. Çünkü Kral Tancred annesi tarafından soylu kabul edilmiyordu. Oysa Costance'in dolayısıyla da Henrich'in meşruluğu su götürmez bir gerçektir. Tancred 1194 yılında ölünce Henrich, duruma el koydu ve Sicilya tacını giymeyi başardı. Böylelikle Sicilya'da Hohenstafuen hanedanının hâkimiyeti başlamış oldu (Ahmad, 1992, s. 62) (Abulafia, 1988, s. 89).

Aynı yıl II. Frederich doğmuştur. Doğumundan birkaç yıl sonra ebeveynleri ölmüştür. Ergenliğine kadar tacına naipler atanmış ve papaların kontrolünde olmuştur. Daha çocuk yaşlarında Norman atalarının yaptığı gibi Sicilya Müslümanlarından dersler aldı. Çok iyi derecede Arapça öğrendi. İslam kültürüyle büyüdü. Onlar gibi giyinip konuşacak derecede onlara yakın oldu. Özellikle Palermolu Müslümanlara ilgisi oldu (Ahmad, 1992, s. 83). Papalık, onu Palermo'da tutmaya çalışıyordu (Almond, 2013, s. 74). On dört yaşında papanın da isteği ile Aragonlu Costance ile evlendirildi. Kraliçe yirmi dört yaşındaydı. Costance, Aragon Kralı II Alfonso'nun kız çocuklarından biriydi. Daha önce Macar Kralı Emmerich ile evliyken onun 1204 yılında ölümü üzerine dul kalmıştı. Böylelikle Aragon Krallığı ile Hohenstafuen hanedanı arasında aile bağı kurmuş oldular (Crawford, 1901, s. 288) (Abulafia, 1988, s. 106) (Allshorn, 1912, s. 31) (Kantorowicz, 1957, s. 31). Bu bağ güçlenerek iki krallık arasında devam edecektir. Sonrasında Aragon Krallığının Sicilya'ya müdahil olmasında, bu evlilik bağlarının sağlamış olduğu meşru haklar sözü konusu olmuştur. Frederich, 1208 yılından itibaren Papanın üstündeki gölgesinden kurtuldu. Bundan sonra tek başına hüküm sürdü (Kantorowicz, 1957, s. 32-33).

Seyhun ŞAHİN

Costance ile birlikte Sicilya'ya beş yüzden fazla Katalan şövalye gelmişti. Papa'ya sıkı sıkıya bağlı olan Aragon Kralı II. Alfonso'nun Prenses ile beraberinde bu sayıda şövalyeyi Sicilya'ya göndermesi sıradan bir olay olarak görülemez. Özellikle Papa'nın bu konuda girişimleri olmalıdır (Abulafia, 1988, s. 107) (Allshorn, 1912, s. 31). Bu sayede hem Frederich, kontrol altına alınmış olacak hem de olası bir karışıklıkta Katalan şövalyelerinin müdahalesine imkân olabilirdi. Kraliçe Costance, 1222 yılında öldü. Frederich, onun ölümüne oldukça üzülmüştü. Kendi tacını onunla birlikte Palermo Katedralindeki lahite koymuştur (Abulafia, 1988, s. 106).

Papaların Katolik dünyasında hanedanlar arasındaki evlilikleri teşvik etmesindeki asıl sebebin dünyevi iktidarlarını güçlendirmek maksatlı olduğunu söylersek çok da yanılmış olmayız. Özellikle Endülüs'teki Müslümanlara karşı İspanya Hıristiyan devletlerini Haç altında bir mücadeleye teşvik etmesi ve birleştirmeye çalışması, Papalığın dünyevi iktidarı için büyük gelişmelerdi. Devam eden Haçlı seferleri için Avrupa'da diri ve aynı zamanda iri bir güç oluşturmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. İspanya'daki Reconquista, papaların gayretleri ile Haçlı mücadelesine dönüşmüştü. Aragon Krallığı ise bu mücadelede göze çarpan en güçlü krallıklardan biriydi². Aragon Krallığı, İspanya ile sınırlı kalmayarak Akdeniz'de özellikle adalar üzerinde de hâkimiyet kurmuştur. Balear, Mayorca gibi adaları Müslümanlardan almayı başarmıştır.

II. Frederich, Batılı hükümdarlar arasında en şöhretli olanlardandır. Onun şöhreti yalnız Avrupa ile sınırlı kalmamıştır. İslam dünyasında da adından söz ettirmiştir. Özellikle V. ve VI. Haçlı seferleri ile onun şöhreti İslam dünyasına da yayılmıştı. Kudüs'ün Eyyubilerden alınmasında izlemiş olduğu politika ile savaşmadan kutsal şehri yeniden Hıristiyanlara kazandırmıştır. Ancak parlak şöhretine rağmen batı dünyasını memnun edememiştir. Bunda şüphesiz Roma kilisesi ile yaşamış olduğu sıkıntının rolü büyüktür. Sözümlü ettiğimiz bu iki haçlı seferinde işi ağırdan alması, Müslümanlarla ilişkilerini iyi tutması ve Katolik dünyasını memnun edecek derecede bir Hıristiyan olmaması gibi nedenlerden dolayı Papa tarafından aforoz dahi edilmiştir. Frederich, dönemi itibarıyla Batı dünyasının en büyük hükümdarı olmuştur. Frederich, birçok tacı hükümdarlığı süresinde elde etmeyi başarmıştı. Bunlar; Alman İmparatoru, Sicilya ve Apulia Kralı, Kıbrıs Kralı, Kudüs Kralı taçlarıydı (Crawford, 1901, s. 289). Tüm bunların bir elde toplanması elbette Papaları ezeli hasımlarına karşı kıskançlık duygularının kabarmasına yeterliydi. Burada dikkat çekmek istediğimiz husus, Hohenstafuen hanedanını Papalık makamının kendisine rakip olarak görmesidir.

Frederich 1215 yılında Haçlı kabul etmiş fakat Almanya'daki otoritesini sağlama almak zorunda olduğunu bildirerek Papa'dan kendisine zaman tanınmasını istemişti. Ayrıca kendisi daha çocuk yaşta iken Sicilya'da Müslümanların isyanı olmuştu. Kendi idaresini ele aldığı dönemde 1220-24 yıllarında Sicilya Müslümanlarının tekrar

² Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Lütfi Şeyban, Reconquista, İstanbul, 2010.

Hohenstafuen Hanedanı -Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro İle Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi

isyanyla karşılaşmıştır. Bu isyanları bastırmakla beraber Müslümanların Sicilya'dan Güney İtalya'ya Lucera şehrine tehcir ettirdi (Almond, 2013, s. 78-79) (Ahmad, 1992, s. 83-84) (Crawford, 1901, s. 293). Lucera şehri Roma'ya 240 km uzaklıktaydı (Taylor, 2003, s. 49). Frederich, VI. Haçlı seferine giderken ordusunda buradaki Müslümanlardan askerler de vardı. İlginçtir ki Luceralı Müslümanlar, Müslümanlara karşı savaşılmaya gidenler arasında yer alıyorlardı (Almond, 2013, s. 85) (Savelli & Hayword, 1940, s. 87) (Kantorowicz, 1957, s. 177). Bu Haçlı Seferlerinin en ilgi çekici ve şaşırtıcı durumlarından biridir. Frederich, Müslüman askerlerini Lombardlar ve Papaya karşı da kullanmıştı. Sicilyalı Müslüman askerlerin daha önce Kralın Norman atası II. Roger'un ordusunda savaştıkları da bilinmektedir.

Frederich, nerdeyse tüm saltanatı boyunca papalar ile mücadele etmek zorunda kaldı. 1243'te kendisine yakın olduğunu düşündüğü Papa IV. Innocent makama seçildi. Ancak öncekilerini aratmayacak kadar İmparator'a karşı oldu. Onun hakkında daha önce verilen aforoz kararını yeniden onadı. 1248'de Papalık ile İmparator arasındaki çarpışmalar şiddetlendi. Bu gerilim, açık bir savaşa dönüştü. Papa Innocent kiliseden yakın adımlarını bu mücadelede görevlendirmişti. Innocent, onu ve ordusunu yormayı başarmıştı. Yıllarca süren mücadelede sonunda papalık zaferi kendisine yakın görüyordu (Salimbene, 1907, s. 174). Frederich, Innocent ile mücadelesinde Lucera'ya yakın bir yerde elli altı yaşına bir ay kala yakalandığı bir hastalık neticesinde ölmüştür (Abulafia, 1988, s. 407). Şüphesiz onun ölümü beklenmedik ama Roma kilisesi için bir müjde gibi sevindirici bir olaydı. Bu Papa ve yanındakileri oldukça mutlu eden bir haberdir. Ölüm haberi onlara ulaştığında buna inanamamışlardı (Salimbene, 1907, s. 189) (Almond, 2013, s. 100). Frederich, katedrale çevrilmiş bir camiye taşındı ve orada Müslümanlar gibi bir kefene sarıldı. Bu şekilde defnedildi (Ahmad, 1992, s. 87). Frederich, ölmeden önce Almanya ve İtalya'nın yönetimini IV. Conrad'a Taranto prensliğini de gayrimeşru oğullarından biri olan Manfred'e bıraktı. Ancak Conrad'ın 1254 yılında ölümü üzerine tacı Manfred ele geçirdi. Buradan sonraki gelişmeler Charles de Anjou'nun Sicilya'ya müdahale sürecini getirecektir.

Normanlar, adayı Müslümanlardan aldıkları andan itibaren Müslümanlara karşı tavırları Haçlı fanatikliğine doğru giden Batı Hıristiyan dünyasından oldukça farklı olmuştu. Norman kralları yüksek seviyedeki İslam medeniyeti karşısında hayranlıklarını saklamamışlar hatta ada kültürünün var olduğu haliyle korunmasını istemişlerdi. Anne tarafından bu soydan gelen Frederich ve selefleri de bu doğrultuda hareket etmişlerdi. Özellikle Frederich'in yaşantısı ve tavrı Müslümanları andırıyor, Norman ataları gibi Arapçayı çok iyi konuşuyordu. Onlar için sıklıkla kullanıla gelen "vaftiz edilmiş sultanlar" vurgusu bu durumu yeterince özetlemektedir.

Hohenstafuen Hanedanının Sicilya'da Son Bulması ve Charles de Anjou'nun Adaya Hâkim Olması

Papa için onun ölümü ile Hohenstafuen meselesi son bulmamıştı. Onun haleflerinin ortadan kaldırılmasıyla beraber İtalya-Sicilya üzerindeki hâkimiyetleri de

Seyhun ŞAHİN

son bulmalıydı. Papa Innocent, Sicilya ve Apulia Krallığı'nı ele geçirmek için hazırlıklara başladı. Genç Kral Conrad, durumun farkında olarak derhal kuzeye harekât düzenledi. Kendisine karşı oluşan cepheyi yenmeyi de başardı. Ancak 1254 yılında öldü. Yerine henüz iki yaşında olan oğlu Conradin'i veliaht olarak bıraktığı gibi ona naip olarak da cesur komutanlarından biri olan Berthold'u tayin etmişti. Ancak Manfred, Papa ile dostane ilişkiler kurmayı başararak tahtı ele geçirmek için Berthold'u Conradini terk etmeye mecbur etti. Ardından da 1258 yılında Sicilya tahtına Manfred oturdu. Veliaht Kral Conradin'in öldüğü haberi yayıldı. Zaten idare bu çocuk kralda değildi. Onun yerine naiplik yapan Berthold, bir naipten ziyade bir kral gibi davranıyordu. Bu durum İtalyanları ve Sicilyalıları rahatsız ediyordu. Her ne kadar sonrasında Conradin'in öldüğü haberlerinin yalan olduğu anlaşılrsa da Manfred tahtını korumayı başardı (Savelli & Hayword, 1940, s. 92) (Dunbabin, 2011, s. 24-25).

Manfred'in Papa ile kurmuş olduğu iyi ilişkiler kısa sürdü. Papa onun babası gibi kendilerine düşmanlık etmesinden çekiniyordu. Bu nedenle Papa Manfred'i tahrik etmekten kaçınmadı. Hatta Manfred, Papanın göndermiş olduğu bir görevliyi dahi öldürdü. Ardından Manfred, kendisine sadık olan Müslümanların şehrine yani Lucera'ya sığındı. Luceralı Müslümanlar, onu kendilerine lider olarak kabul ettiler ve onun için mücadeleye girmek için yemin ettiler (Almond, 2013, s. 102) (Taylor, 2003, s. 47)³. Manfred, Papa tarafından aforoz edildi. Papa IV. Alexandre, derhal Lucera üzerine bir sefer düzenledi. Hatta bu seferi kutsayarak bir Haçlı seferi ilan etti. Ancak Manfred ve nerdeyse tamamı Müslümanlardan oluşan ordusu galip geldi. Bu yenilgi, Papa için müthiş bir itibar kaybına neden oldu. Manfred ise Sicilya ile birlikte İtalya üzerindeki gücünü arttırdı. 1262 yılına gelindiğinde Kral nerdeyse bütün İtalya'nın en büyük gücü olmuştu (Almond, 2013, s. 103).

Manfred, Papa'nın kendisine karşı asla sönmeyecek bir öfkeye sahip olduğunu biliyordu ve bu nedenle Papanın boş durmayıp bir entrikaya başvuracağından şüphe etmiyordu. Gelişmelere bakıldığında onun da Papalığa karşı müttefik arayışında olduğu anlaşılıyor. Bu nedenle kızlarından birini (Helana) Bizans'tan ayrılan Epiros despotu II. Michael ile evlendirdi. Diğerini Aragon Krallığı'na gelin olarak verdi. Aragon Krallığının veliahdı olan III. Pedro, Manfred'in kızı Costance ile evlendi (Muntaner, 2000, s. 24) (Abulafia, 1988, s. 412) (Almond, 2013, s. 103). Bu Aragon Krallığı için de önemli bir evlilik idi. Akdeniz'de hedefleri olan Aragon krallığının Sicilya gibi bir müttefike sıcak bakması anlaşılabilir bir durumdur. Bizans dünyası için de durum benzerdir. Katolik dünyanın içinden kendisine akraba bağları ile bağlanacak

³ Lucera'daki Müslümanların durumu dikkat çekicidir. Hohenstafuen hanedanına karşı oldukça samimi oldukları anlaşılıyor. Müslümanlara karşı Norman atalarının tutumlarını kendilerine örnek alan Frederich ve oğulları, onlarla dostane ilişki kurmayı başarmışlardı. Öyle ki Memluk Sultanı Baybars'ın elçi olarak göndermiş olduğu heyeti Manfred, Lucera'daki sarayında karşılamış ve onları konuk etmiştir. Lucera'da Müslümanlar ile Manfred'in uyumu, bu elçilik heyetinin dikkatini çekmiştir. Hatta Kralın sarayında yer alan Müslümanlara gösterilen yaklaşım bu heyette hayranlık uyandırmıştı. Bkz Taylor, a.g.e., s. 70.

Hohenstafuen Hanedanı -Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro İle Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi

bir müttefik, onlar için de büyük bir kazançtır. Geçmişte Sicilya Krallığının birçok defa Bizans topraklarına karşı saldırılarda bulunduğu düşünülürken akraba bir Sicilya düşman bir Sicilya'dan daha iyidir. Bizans İmparatoru VIII. Michael, de kızı Helena'yı Kral Manfred ile evlendirdi (Akropolites, 2008, s. 150) (Dunbabin, 2011, s. 24). Latin işgalinden henüz kurtulan Bizans'ın Batı dünyasında kazanacağı her müttefikin değeri şüphesiz büyüktü. Ancak bu Sicilya krallığı ise değeri çok daha büyüktü.

Manfred'in yükselişi karşısında hareketsiz kalmayacağı anlaşılan Papalık, derhal kendine müttefik arayışına girdi. 1261 yılında Papa IV. Alexandre öldü ve yerine bir Fransız olan IV. Urban geçti. Manfred'e karşı papa taraftarlarına (Guelphs)⁴ lider bulmak için Katolik dünyasının liderleri ile temasa geçti. Papa Alexandre, İngiltere kralı da dâhil olmak üzere Manfred'e karşı ittifak önermek için girişimlerde bulunmuştu. İngiltere Kralı III. Henry'e en azından kendisi olmazsa oğlu Edmund'un Manfred'e karşı harekete geçmesi için teklif götürdü. Ancak Kral, ülkesindeki baronlara karşı savaş içindeydi ve ne kendisi ne de oğlunu bu durumda Sicilya için savaşa sokacak durumda değildi. Kralın kardeşi Richard of Cornwall'a Sicilya teklif edilince o bunu reddetti. Ancak Almanya tacını kabul etti (Sedwick, 1912, s. 39) (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 65). Papa Alexandre'in tüm çabaları sonuçsuz kalmıştı. Yeni papanın kendisinin bir Fransız olması nedeniyle yakın temas kurmayı başardığı hükümdar Fransa Kralı IX. Luis oldu. Ancak kendisi hem çok yaşlı hem de sakin bir mizacı nedeniyle Papa'nın teklifine sıcak bakmadı. Ondan ziyade iyi bir Katolik olan heyecanlı ve askerlik yönünden meşhur olan kardeşi Provence kontu Charles de Anjou'ya teklif götürüldü (Browning, 1894, s. 25) (Sedwick, 1912, s. 43) (Benjamin, 2006, s. 206) (Ostrogorsky, 2011, s. 411). Aslına bakılırsa Sicilya-İtalya için en uygun lider de oydu. Papa'ya karşı kim varsa Charles da hemen hemen hepsine düşmandı.

Charles de Anjou, Provence kontu IV. Ramon Berenquer'in kızı Beatrice ile evlenmişti. Provence bölgesi Aragon tarafından idare edilmiş bir bölgeydi. Charles de Anjou, eşinden edindiği haklar neticesinde bölgeye hâkim olmak istedi. 1246'da Provence kontu oldu (Abulafia, 1988, s. 414) (Sedwick, 1912, s. 44). Bu durum elbette ki Aragon Krallığı'nı rahatsız etmeye yetti. Batı'da hızla yükselen Aragon Krallığı, Charles'ın Akdeniz'de Provence ve Sicilya üzerine yönelmesi karşısında kayıtsız kalamazdı. Artık sadece Sicilya değil Aragon Krallığı da tehlikeydi. Aksi halde Papa'ya sadık olan Aragon Kralı III. Pedro, bir Katolik çatışmasına neden girmeliydi?

Charles de Anjou, Papa IV. Urban tarafından kendisine getirilen teklifi bir müzakere ile sonuçlandırdı. Bu antlaşmayı tamamlayan yeni Papa IV. Clements (1265-1268) oldu. Charles, Sicilya Krallığını kendisi ve kendisinden sonraki varislerinin bir malikânesi olarak papalık tarafından verilmiş olduğunu kabul etmekle birlikte papa tarafından kendisine sunulan şartları da kabul etti. Bu şartlara göre Charles, Papa'ya

⁴ Orta Çağ İtalya'sında papa ve Lombard taraftarlarına "Guelphs", Hohenstafuen taraftarlarına ise "Ghibellins" denilmekteydi. Bunlar, iki ayrı siyasi ve askeri birliktelik oluşturmuş durumdaydılar.

yıllık on bin altın sikkeyi vergi olarak ödeyecek, Papa'nın ihtiyacı olduğunda üç yüz gemi veya şövalye temin edecek, Alman imparatorluğuna müdahale etmeyecek ve Papa'nın emrinden çıkmayacağına dair yemin edecekti. Ayrıca Germenler ve İtalyanlar ile Papalık aleyhine ittifaklara girmemesi konusunda antlaşmaya varıldı (Savelli & Hayword, 1940, s. 93) (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 70) (Almond, 2013, s. 104) (Benjamin, 2006, s. 208). Charles, yanına eşini de alarak Roma'ya geldi ve 6 Ocak 1266'da Sicilya ve Napoli Kralı olarak taç giydi (Abulafia, *The Western Mediterranean Kingdoms, The Struggle for Dominion*, 2014, s. 3) (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 90) (Ostrogorsky, 2011, s. 420).

Charles de Anjou'nun Sicilya ve Güney İtalya taçlarını giymiş olması, Hohenstafuen hanedanı karşısında Papalık makamının önemli bir zaferi oldu. Her ne kadar krallık baronlarının tavrı Charles'a karşı olmasa da özellikle Sicilya halkının Fransız idaresine karşı tavrı olumlu olmayacaktı. Charles, papanın desteğini almış olsa da özellikle Sicilya ve Güney İtalya taçları için kendisiyle beraber sevk ettiği ordusunun artan maliyetlerinin yükü onu zor duruma sokmuştu (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 98) (Abulafia, *Italy in the Central Middle Ages*, 2004, s. 76). Diğer taraftan adamlarının beklentileri artmış ve bir an önce Sicilya ve İtalya topraklarından kendilerine düşecek payları beklemekteydiler. Tüm bunlar göz önüne alındığı zaman taçlarını giydiği topraklara fiilen derhal sahip olması gerekiyordu.

Charles, Manfred'in desteğinin azaldığının kendisinin de bu işi uzatmadan bitirmesi gerektiğinin farkında olarak Manfred'i Benevento'da sıkıştırmayı başardı. Charles, Manfred ile arasında gidip gelen elçiye Manfred'e ulaştırması için şu mesajı verdi. "Lucera'nın Sultanına söyleyin ki; onu cehenneme göndermeden önce ne merhamet göstereceğim ne de onu affedeceğim." (Crawford, 1901, s. 306). Burada cereyan eden meydan savaşında Manfred bir asker gibi canla başla savaştı. Savaşın neticesinde Manfred, maktul düştü. Charles de Anjou, Sicilya'ya artık fiili olarak hâkim olmakla birlikte Hohenstafuen hanedanına da son vermiş oldu (22 Şubat 1266) (Muntaner, 2000, s. 74) (Küçüksipahioğlu, 2005, s. 308) (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 94-95) (Benjamin, 2006, s. 209)⁵. Manfred'in cesedi 28 Şubat'ta savaş meydanında bir asker tarafından bulundu. Benevento köprüsünün ayakları dibine defnedildi. Ancak daha sonra buradan çıkarılarak Garigliano Nehrinin kenarına gömüldü (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 95) (Sedwick, 1912, s. 58).

Charles'ın zaferi sadece kendisinin değildi. Aynı zamanda Papalığın da zaferi idi. II. Frederich'ten beri Papaların azılı düşmanları olan bu aileye son verilmiş ve Katolik dünyanın saflarında samimiyetle duran biri Sicilya ve Güney İtalya'nın kralı olmuştu. Papalık bu bağlamda en yakınındaki düşmanından kurtulmuş oluyordu.

⁵ Manfred'in ordusunda daha önce olduğu gibi mühim sayıda Müslüman asker vardı ve bunlar Fransızlara karşı cesurca savaşmışlardır. Müslümanların Hohenstafuen hanedanına vermiş oldukları destekten haberdar olan Charles ve adamları, onları cezalandırmak istiyorlardı. Özellikle Müslümanların yaşadıkları şehir olan Lucera'dan daha sonra onları çıkaracaklardır. Bkz. Almond, a.g.e., s. 107-111.

Hohenstafuen Hanedanı -Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro İle Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi

Fakat Charles'a karşı iki düşman Sicilya ve Apulia bölgesindeki bu değişiklikten oldukça rahatsız olmuştu. Bunlar başta Bizans olmak üzere diğeri de Akdeniz'de kendisi için ikbal gören Aragon Krallığı idi. Burada her iki ülkenin çıkarları gereği ortak düşman Charles de Anjou oluyordu.

Charles, Benevento'da ordusunu birkaç gün dinlendirdikten sonra Napoli'ye geçti ve burada kendisine itaatleri kabul etti. Eşi de Roma'dan gelerek Napoli'de ona katıldı. Charles'ın Papa'ya vadettiği verginin ödemesi gelince sorunlar ortaya çıktı. Charles'ın giderleri için varlıklılardan ziyade halka yüklenmesi ona karşı ilk isyanı da tetiklemiş oldu. Almanya'da tahtına kavuşmuş olan Conradin'e Sicilya halkı ve İtalyalı Ghibellinler haber gönderdiler. Conradin, henüz on dört yaşına girmişti. Daha çocuk denecek yaşıydı. Ancak Charles'ın tutumu onları öfkelendirmeye yetti. Üstelik Hohenstaufen Hanedanına karşı bağlılığını sürdüren Luceralı Müslümanlar da Conradin'in harekete geçtiğini haber almışlardı. Onlar da Conradin'in gelişini beklemeye koyuldular.

Charles de Anjou, Manfred'in ölümünden sonra Müslümanların elinde olan Lucera'ya karşı müsamahakâr davrandı. Onlar, Charles'a itaatlerini bildirdiler. Charles ister Conradin tehlikesinden kaynaklanıyor olsun isterse siyasi ve mali hedeflerinden kaynaklanıyor olsun Müslüman Lucera'ya karşı diğer Hristiyan şehirlerden esirgediği teveccühü gösterdi. Şehir teslim olunca askerlerin yağmalamasına izin vermedi. Hatta onların kendi kurallarına göre idare edilmesini emretti. Ancak genç Kralın İtalya'ya doğru gelişi her şeyi değiştirdi. Lucera da Conradin'e umut bağlayarak ayaklandı (Almond, 2013, s. 109) (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 105).

Conradin, 21 Ekim 1267'den 17 Ocak 1268'e kadar ordusunu Verona şehrinde bekletti. Bu bekleyiş onun ordusundan kayıplara neden oldu. Ordusunun bekleyişinden dolayı Conradin'i terk eden asker sayısı oldukça çoktu. Askerleri arsında Almanlar, İtalyanlar ve özellikle de Sicilyalılar sayıca fazlaydılar. Conradin'i bu bekleyişte bırakıp gidenler Almanlar oldular. Buna rağmen Conradin başlangıçta başarılar kazandı. Hatta temmuz ayının 24'ünde Roma'ya ulaştı. Burada büyük bir heyecanla karşılandı. Ardından Tağliocazzo adı verilen mevkide Charles ile karşılaşan Conradin'in ordusu dağıldı. Roma'ya geri döndü ve buradan deniz yolu ile kaçmaya çalışırken Conradin yakalandı ve Charles de Anjou'ya satıldı. Charles onu sözde bir mahkemede yargıladı ve sonunda 29 Ekim 1268 yılında Napoli'de Pazar yerindeki meydanda genç kral Conradin idam edildi (Muntaner, 2000, s. 73-74) (Benjamin, 2006, s. 211) (Savelli & Hayword, 1940, s. 95) (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 115).

Conradin'in ölümü ile Sicilya ve Güney İtalya'da Normanlarla açılan bir sahne (hatta Müslümanların Sicilya'ya hâkim olmasını da buna dâhil etmek gerekir) tamamen kapanmış oldu⁶. Hohenstafuen hanedanının son bulmasına üzülenler olduğu

⁶ Müslümanların Sicilya ve İtalya'ya getirdikleri ileri seviyedeki İslam kültürü kendilerinden sonra bölgeye hâkim olan Normanları oldukça etkilemişti. Normanlar İslam kültürü silmek yerine kedilerini onunla bütünleştirdiler. Sicilya'da bir sentez ortaya çıktı ki İtalyanları ifade ettikleri şekliyle buna Arap-Norman Kültürü deniyordu. Bu ileri kültür son bulmaya Charles ile

Seyhun ŞAHİN

kadar sevinenler de oldu. Şüphesiz başta Papalık ve onların taraftarları olan Guelphsler, yerel komünler, feodal beyler gibi. Lucera Müslümanları ve Ghibellinsler bu işin kaybedeni olmuşlardı. Charles de Anjou artık Sicilya ve İtalya toprakları üzerindeki en kudretli hükümdar olmuştu. Katı bir Katolik, Papalığın sadık hizmetkârı ve şimdi de kudretli bir hükümdar olmakla büyük bir şöhrete kavuşmuş oldu.

Charles, Hohenstafuenlerin daimi destekçisi olan Müslüman Lucera şehrini 1269 yılında kuşattı. Bu hanedana en az Almanlar kadar destek olan Müslümanları artık dize getirmek istiyordu. Şiddetli bir kuşatmanın sonunda şehir teslim oldu. Ancak teslim olmalarına rağmen Charles şehirde gerek Müslümanlardan gerekse de Hıristiyanlardan çok sayıda kişiyi öldürtmüştür. Bu kıyım ona karşı itaatleri sağlamlaştırmıştı (Almond, 2013, s. 111).

Charles de Anjou, bu büyük zaferden sonra başından beri düşman olarak gördüğü hasmı Bizans'a karşı harekete geçmek düşüncesini gerçekleştirmek istiyordu. 1261'de İstanbul Latin krallığının son bulmasından sonra Bizans'ın yeniden ihya olmasına karşılık tüm planlarını Bizans'a yeniden son vermek üzerine yapıyordu. Aslına bakılırsa Hohenstafuen hanedanının atalarından olan Normanlar, ilk krallarından beri Bizans'a karşı düşmanca bir politika takip etmişlerdi. Ancak Manfred'in Epiros despotu II. Micheal ile kızını evlendirmesi, Sicilya'nın kadim Bizans politikasını değiştiriyordu. Şüphesiz bunda Papalığın takınmış olduğu tavra karşı müttefik kazanmanın amacı kendisini belli ediyor. Diğer taraftan Aragon Krallığı ile kurulan ilişki de bu bağlamda düşünülmelidir.

Charles, Hohenstafuenler ile mücadelesini sürdürürken diğer taraftan da doğu ile de ilgileniyordu. Bizans'ın Latinlere karşı zafer kazanmasının ardından İstanbul'un eski Latin Haçlı Kralı II. Boudouin ile temas kurarak antlaşma imzaladı. Bu konuda papalığın da desteğini aldı. Ayrıca kızını II. Boudouin'in oğlu Philippe ile evlendirmek suretiyle bu ittifakı güçlendirmeyi başardı (Küçüksipahioğlu, 2005, s. 308) (Ostrogorsky, 2011, s. 421). Charles'ın niyeti iyice gün yüzüne çıkmış oluyordu. Hohenstafuen hanedanına son vermekle Manfred'in Epiros bölgesindeki topraklarına sahip olmuştu. Bizans için tehlike yakınlaşıyordu. Bunun için önlemler almak isteyen İmparator VIII. Michael, doğu ve batı kiliselerinin birleşmesi için papalığa teklifte bulundu. Bu papalık için çok cazip bir teklif idi. Ayrıca Charles de Anjou'nun ağabeyi olan ve dindarlığı ile ün salmış bulunan IX. Luis'ye bu konuda arabuluculuk yapmasını istedi (Abulafia, İtaly in the Central Middle Ages, 2004, s. 79) (Nicol, 2009, s. 61) (Küçüksipahioğlu, 2005, s. 309) (Ostrogorsky, 2011, s. 422). Tüm bu gelişmeler Sicilya'nın yeni Kralı için olumsuz gelişmelerdi. VIII. Michael, Charles ve Papanın

birlikte yüz tutmuştur. Frederich ve ardıllarından Conradin'e kadar temsil ettikleri Hohenstafuen hanedanı da bu kültürü devam ettirdikleri gibi bizzat kendileri de bu kültürün izlerini taşımışlardır. Kral Conradin'in sonu aynı zamanda bu muhteşem birliğin de sonu anlamına gelmekteydi.

Hohenstafuen Hanedanı -Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro İle Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi

Bizans'a dair fikirlerinin farkında olarak yaklaşan tehlikeye karşı en güçlü kozunu oynamaya çalışıyordu.

Charles'ın Bizans üzerine kurguladığı planları bir süreliğine askıya alması gerekti. Çünkü ağabeyi Fransa Kralı IX. Luis, Kuzey Afrika üzerine bir haçlı seferi hazırlığına girişti. 1270 yılında Avrupa'nın en dindar Kralı VIII. Haçlı seferine kardeşi Charles'ı da dâhil etti. Bu sefer esnasında Kral öldü. Seferi sonlandıran Charles, sefer sonunda Müslümanlar ile Sicilya Krallığının ticari menfaatlerini de içeren bir antlaşma yaptı. Kısacası bu seferden kârlı çıkan Charles olmuştu. Bu seferin yapılmasında Charles'ın rolü olduğu söylenmektedir. Çünkü daha önce Norman Kralı Roger, burayı vergiye bağlamıştı ve bu ilişki onun zamanına kadar da bu şekilde süregelmişti. Ancak Manfred ölünce bu ödeme yapılmadı. Charles, bu nedenle ağabeyini Haçlı seferi için yönlendirmiş olmalıdır (Benjamin, 2006, s. 213) (Abulafia, *The Western Mediterranean Kingdoms, The Struggle for Dominion*, 2014, s. 48). Sefer sonrası yapılan antlaşma da bunu göstermektedir.

Charles'ın enerjisini yeniden Bizans'a kaydırması ve Tunus üzerine gerçekleştirilen bu sefer, onun Akdeniz'de giderek varlığını arttıran bir güç olduğu algısını yaratmaktaydı. Bu durum başta Bizans olmak üzere Aragon krallığını da tedirgin ediyordu. Bizans imparatoru Michael, iki kilisenin birleşimi için fiili adımları atmanın zorunluluğunun farkında olarak 1274 yılında toplanan Lyon konsülünde bizzat imparatorun ve veliahdının imzalı mektuplarını okutturdu. Bizans tarafından gönderilen elçilik heyeti imparatorun bu konudaki samimiyetini ifade etti. Konsül iki kilisenin birleşmesini coşkuyla kutladı. Elbette Bizans topraklarında durum farklıydı. Ancak imparatorun bu manevrası gücünün doruğuna ulaşan Charles de Anjou'nun Bizans'a saldırmasının önünü kesti (Savelli & Hayword, 1940, s. 97) (Küçüksipahioğlu, 2005, s. 309) (Nicol, 2009, s. 71-72) (Ostrogorsky, 2011, s. 425-26). Her ne kadar resmi bir aldatmaca olsa da Papa Gregorius, bu başarıyı kaçıramazdı. Charles içinse Bizans'ın bu manevrası, hayallerinin önüne set çekilmesi anlamına geliyordu.

Charles, bu amaç doğrultusunda Bizans'a karşı kendisine birçok müttefik de bulmuştu. Başta Venedik olmak üzere, Bulgar ve Sırlar da ona destek için söz vermişlerdi (Küçüksipahioğlu, 2005, s. 309). Aragon krallığı, Charles'ın tüm bu çabalarını yakından takip etmekte idi. Bizans'a karşı Charles'ın zafer kazanması Aragonlular için çok kötü bir netice olurdu. Charles'ın da Aragon Krallığının kendisinden önce Bizans'a hâkim olmasından veya onu kendisinden almasından endişe ediyordu (Muntaner, 2000, s. 74).

Charles, Balkanlar'da Bizans aleyhtarı çalışmalarına devam etti. Epiros hükümdarı Nikephoros onun için Bizans'a karşı ayaklandı. Ayrıca Teselya hükümdarı da İmparator Michael'e kiliselerin birleşmesini sağlamasından dolayı tavır aldı. Fakat tüm bunlar papa Gregorius'un müdahalesiyle çok ileri gidemedi. Charles, Papa ile Bizans'a karşı saldırı yapmayacağına dair bir antlaşma imzaladı (Küçüksipahioğlu, 2005, s. 310). Bu arada Papa Gregorius'un ölümünden sonra yeni papa III. Nicolas ile karşı karşıya geldiler. Papa Nicolas, hedefine Sicilya Krallığını koydu (Savelli &

Hayword, 1940, s. 97). Bu durum, hükmettiği topraklarda Charles'a karşı yerel muhalefetin yeniden güçlenmesine cesaret verdi. Charles ve onun idarecilerinin yönetiminden ve tutumlarından rahatsız olan halk kısa süre sonra bunu bir isyan ile ortaya koyacaklardı. Charles'ın kendisine karşı güçlü bir muhalefet oluşmaktaydı. Normanlardan beri süre gelen vergiler değişmez oranla kendisine kadar ulaşmıştı. Hohenstafuen hanedanı da Normanların uyguladıkları sistemi devam ettirmişlerdi. Ancak Charles de Anjou, özellikle Sicilya'yı sömürürcesine vergileri onların aleyhine olacak şekilde arttırdı (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 127-28). Bunun dışında Ghibellinslerin ona karşı tutumu da ortaydı. Papa Nicolas'ın kendisine cephe alması onun Guelphesler ile de sorunlar yaşamasına neden oldu. Aslına bakılırsa Hohenstafuenlerin düşüşü krallık topraklarına huzuru getirmemişti. Neden Fransızlara tahammül etmek zorundaydılar?

Başta Sicilya halkı olmak üzere İtalya'daki muhaliflerin düşünceleri belirginleşirken Charles'ın şansı kısa süreliğine de olsa döndü. Papalık tahtına (taht demekte sakınca görmüyoruz. Zira Papalar, ruhani hâkimiyetin dünyevi hükümdarları durumuna gelmişlerdi.) 1281 yılında Papalık makamına kendisinin destek verdiği IV. Martinus (1281-1285) seçildi (Nicol, 2009, s. 84) (Savelli & Hayword, 1940, s. 98). Bu onun için büyük bir zaferdi. Çünkü Martinus'tan önceki iki papa da onun büyük hedeflerinin önüne geçmiştiler. Fakat yeni papa, Bizans'a karşı Charles ile birlikte hareket etmeyi düşünüyordu. Hatta Bizanslıların sapkın olduklarını ifade etmekle de kalmayarak Bizans üzerine yeni bir Haçlı seferi çağrısında bulundu. Bu seferin bizzat Charles de Anjou tarafından komuta edileceğini dahi ilan etti (Nicol, 2009, s. 84). Charles, hedeflerini meşrulaştırdığı gibi Avrupa'nın en şöhretli hükümdarı olmanın yolunu kendisi için açmak üzereydi.

Aragon Kralı III. Pedro'nun Sicilya'ya Müdahalesi ve Charles ile Mücadelesi

Charles, bu krallığı elinde tutabilmek için Fransa'dan soylulara buralarda topraklar verdi. Sicilya krallığının başkentini Palermo'dan Napoli'ye kaydırıldı (Abulafia, *Italy in the Central Middle Ages*, 2004, s. 77) (Savelli & Hayword, 1940, s. 98). Bu durum Sicilyalıların ona karşı daha fazla bilenmesine neden oldu. Sicilya'da birçok yerlinin elinden alınan topraklar Fransa'dan gelen asillere verildi. Bu Charles ve onun Fransız asillerine karşı artan öfkelerin yakın zamanda kabarmasına neden olacaktı.

Kral Charles'ın yeni papanın desteğini sağlamış olması Bizans'ı tedirgin etmeye yetti. Bizans'ın Charles'ın yaratacağı tehlikeye karşılık olarak Aragon Krallığı ile temasa geçmesi gecikmedi (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 208-9). Çünkü Charles her iki devlet için de açık bir tehlike durumundaydı. Charles'ın edinmiş olduğu müttefikler de onları tedirgin eden diğer önemli unsurdu. Venedik, bunlar arasında en tehlikelisiydi. Venedik, Bizans için olduğu kadar Aragon krallığı için de Akdeniz hâkimiyeti bağlamında büyük bir rakip durumundaydı.

Hohenstafuen Hanedanı -Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro İle Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi

Sicilya, Charles de Anjou ve onun yönetimine karşı en büyük refleksi gösteren bölge olmuştur. Özellikle Hohenstafuen hanedanının onunla olan mücadelesinde açıkça Fransızlara karşı olduklarını göstermişlerdi. Son olarak Conradin'in isyanında Charles'a karşı harekete geçmekten imtina etmemişlerdi. Elbette ki Charles, Sicilyalılara bunun bedelini ağır bir şekilde ödetti. Ancak Sicilyalılar da bunu unutmamışlardı. Diğer taraftan Sicilya'daki gelişmeleri Aragon kralı III. Pedro ve Bizans İmparatoru Michael de yakından izliyorlardı⁷. Aragon Kralı Pedro'nun Manfred'in kızıyla evli olması onun Sicilya'daki bu gelişmelere olan ilgisini arttırıyordu. Sonuçta Manfred'in kızı ile evli olması Sicilya tacında hak iddia etmesine dayanak oluşturuyordu.

1282 yılında Sicilya, Anjoular, Bizans ve Aragon krallığını yakından ilgilendirecek gelişmeler ortaya çıktı. Sicilyalılar, Charles de Anjou'nun adaya yerleştirdiği Fransızlara karşı isyan başlattılar (Muntaner, 2000, s. 87) (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 215). "Fransızlara ölüm!" sloganıyla Palermo'da ortaya çıkıp kısa sürede adada yayılan bu isyan, 29 Mart 1282'de belirmiştir (Muntaner, 2000, s. 87-88). Bu isyana Palermo'dan sonra ilk katılan yerleşim yeri de Corleone olmuştur (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 216) (Benjamin, 2006, s. 216). Bundan dolayı dua saatlerinde gerçekleştiği için bu isyan "Sicilian Vesperum" olarak bilinir. Sicilyalılar, buldukları her Fransız'ı öldürdüler. Onlara karşı inanılmaz bir nefret oluşmuştu. Adanın her yerinde ele geçirilen Fransız'ın sonu katledilmek oldu (Muntaner, 2000, s. 88). Sicilya'da yerli asiller kendi aralarında gizlice Fransızlara karşı bir tertip kurdu. Sicilyalıların bu örgütlenmesine Aragon kralı Pedro, eşi vasıtasıyla katıldığı gibi İtalya'daki Ghibellinsler de destek verdiler. Ayrıca Bizans da bu ihtilalci guruba destek olmuştur. Sicilyalıları Charles'a karşı kıskırtması için ajanlar kullanmasının yanı sıra Pedro'yu Sicilya'ya saldırması için teşvik etmişti. Pedro'nun bu sefer için hazırlamakta olduğu donanmasına maddi destek sağlamıştır. Ayrıca Bizans başkentinde onlara ticaret yapmaları için bir bölge verileceğini de vaat etmişti (Muntaner, 2000, s. 90) (Küçüksipahioğlu, 2005, s. 310) (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 209)⁸. Sicilyalılar, Papa Martinus'tan kendilerine yardım etmelerini istediler. Ancak Papa, Charles de Anjou ile olan yakın ilişkileri nedeniyle Sicilyalıların bu talebini geri çevirdiği gibi onları aforoz dahi etti (Savelli & Hayword, 1940, s. 99).

Pedro, Aragon krallı olarak Endülüs'te Müslümanlara karşı Reconquista harekâtının temsilcilerinden biriydi. Aragon Krallığının bu mücadelesi bir haçlı

⁷ Ramon Muntaner, Charles de Anjou'nun Bizans İmparatoru'na karşı Latin Haçlı Kralı Boudouin'e destek olduğunu belirtmektedir. Hatta Boudouin'in Bizans'ın üzerinde yasal hakkı olduğunu ileri sürmekteydi. Charles'ın Bizans'a karşı tavrı Aragonlular tarafından açıkça bilinmekteydi. Bkz. Ramon Muntaner, a.g.e., s. 79.; Ostrogorsky, a.g.e., s 429.

⁸ Sicilya'da başlayan isyan ile ilgili olarak haberler Bizans İmparatoru Michael'e ulaşınca memnuniyetini şöyle ifade etmiştir: "Eğer Tanrı Sicilyalılara özgürlüğü getirmek için bizi aracı yaptığını söylersem doğruyu söylemiş olurum." İmparator, bu ifadesi ile Sicilya'da ortaya çıkan bu iç çatışmadan duyacağı memnuniyeti dile getirmiş oluyordu.; Ostrogorsky, a.g.e., s. 429.

mücadelesiydi. Bu durum onun Sicilya'ya müdahale etmesine yardımcı olmuştur. Kuzey Afrika Müslümanları üzerine bir haçlı seferi düzenlemek amacıyla olduğunu göstermekle kalmadı, donanmasına Akdeniz'e doğru yelken açtırdı. Ancak Sicilyalıların kendisini davet etmesiyle birlikte soluğu Sicilya'da aldı (Muntaner, 2000, s. 107). Aragon Kralının bu seferi sadece hedef saptırma amacıyla olduğu anlaşılmaktadır. Sicilya halkının başlatmış olduğu bu isyan, kısa süre sonra Sicilya asillerinin kontrolünde devam etti. Aragon Kralı Pedro, Sicilya'ya Trapani'den çıktı (Muntaner, 2000, s. 114) (Abulafia, *Italy in the Central Middle Ages*, 2004, s. 79) (Benjamin, 2006, s. 218). Bu Sicilyalılar için Fransızlara karşı büyük bir güç kazandırmıştır.

Charles de Anjou ise isyan karşısında harekete geçerek Messina şehrini kuşattı (Muntaner, 2000, s. 87). Ancak Aragonluların gelişi karşısında İtalya'ya doğru geri çekilmek zorunda kaldı. Palermo'da Pedro, asiller tarafından Sicilya Kralı ilan edildi (Muntaner, 2000, s. 114) (Abulafia, *Italy in the Central Middle Ages*, 2004, s. 79). Pedro, Palermo'daki San Cataldo Katedralinde Sicilya tacını giydi (Abulafia, *Italy in the Central Middle Ages*, 2004, s. 79). Daha önce aforoz edilen Sicilyalılar gibi Pedro da Charles'ın en büyük destekçilerinden olan Papa Martinus tarafından aforoz edildi. Bu durum Pedro için beklenmedik bir durum değildi herhalde. Charles, ona karşı koyamamıştı. Anjoular, bu zor durumdan kendilerini kurtarmak için aralarındaki savaşı, Fransa'yı da bu işe dâhil etmek suretiyle Aragon topraklarına taşımak istiyorlardı (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 234-235). Anjoular Aragonlu Pedro karşısında çok fazla tutunamadılar. 1 Haziran 1283 yılında Malta adası açıklarından Charles'ın donanması mağlup oldu (Muntaner, 2000, s. 203-05). Sicilya'dan vazgeçmek istemeyen Charles de Anjou, bir yıl sonra oğlu Charles le Boiteux'u Aragon Sicilya'sına karşı göndermek istedi. Ancak oğul Charles, yine mağlup oldu ve Napoli limanında esir düştü (5 Haziran 1284) (Savelli & Hayword, 1940, s. 99). Aragonlu Pedro ve Sicilyalılar, Charles de Anjou'nun tüm planlarını alt üst etmişlerdi. Özellikle Bizans'a karşı saldırgan bir politika izleyen Charles, Sicilyalıların isyanı ile büyük Bizans projesinden vazgeçmek durumunda kaldı.

Charles de Anjou, Bizans için Sicilya ve İtalya'ya hâkim olmanın zorunluluğunun farkında olarak Aragonlulara karşı mücadelesinden hemen vazgeçmedi. Tüm mağlubiyetlere rağmen Sicilya'dan vazgeçmeyerek yeni bir sefer için hazırlanmaya başladı. Ancak Frankların meşhur Kralı, 7 Ocak 1285 cumartesi günü öldü (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 255). Büyük hayalleri de onunla birlikte sükût buldu. Başta Bizans olmak üzere Aragon Krallığı ve Sicilyalılar böylesine büyük bir düşmandan kurtulmanın sevincini yaşamış olmalıydılar. Aragonlular Sicilya üzerindeki hâkimiyetlerini sürdürmekle beraber Pedro da aynı yılın Kasım ayının 10'da öldü (Runciman, *The Sicilian Vespers*, 1958, s. 259) (Benjamin, 2006, s. 221). Ardılları Sicilya'yı elde tutmak için Anjoularla çarpıştılar. Ancak 1302'de yapılan antlaşmaya göre Sicilya Aragonlularda kalacak ve Anjoular adadan tamamen çekilecekti. Ayrıca Charles de Anjou'nun oğlu ve ardılı olan Kral Charles'ın kızı

Hohenstafuen Hanedanı -Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro İle Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi

Elenora de Anjou, Aragonlu Sicilya Kralı Federico ile evlenecekti. Federico, Sicilya Kralı unvanını kullanmayacaktı. Bunun yerine Sicilya'nın antik dönemde Grekler tarafından kullanılan adı "Trinacria" kralı unvanını kullanacaktı (Benjamin, 2006, s. 222). Federico'nun ölümü durumunda Sicilya Anjoulara geçecekti (Runciman, The Sicilian Vespers, 1958, s. 275). Fakat Anjouların bekledikleri gibi olmadı. Aragon Krallığı Sicilya'da, Akdeniz'de ve İspanya'daki gücünü arttırmaya devam etti. Sicilya'yı 15. yüzyılın başlarına kadar idare ettiler. Napoli'deki Anjoular da 1435 yılında kadar varlıklarını korudular (Abulafia, Italy in the Central Middle Ages, 2004, s. 80). Böylece iki krallık ortaya çıkmış oldu. Sicilya ve Napoli krallıkları. Yeni papa, Aragonluları affetmekle beraber Papa krallığını ilan ediyordu (Savelli & Hayword, 1940, s. 100-1). "Guelphs" ve "Ghibellins"ler arasındaki mücadele bitmemekle beraber Sicilya, Akdeniz'in en önemli mekânlarından biri olmaya devam ediyordu.

SONUÇ

Sicilya adası Orta Çağ dünyasında sahip olduğu stratejik konum nedeniyle önemini korumuştur. Adanın sahip olduğu köklü tarih ve Akdeniz kültürü nedeniyle kendine özgü bir birikimi olmuştur. Özellikle Müslümanların adaya hâkim olmasının etkileri onların hâkimiyetinden sonra dahi yüz yıllar boyunca varlığını korumuştur.

Norman hâkimiyeti döneminde Norman-İslam sentezi adanın kültürel kimliğine uygun bir halde gelişme göstermiştir. Normanların adeta devamı niteliğinde olan Hohenstafuen hanedanı döneminde ada bu özelliğini korudu. Normanlardan itibaren Papalık ile Sicilyalılar arasında gerilim ortaya çıkmış ve özellikle de Sicilya'da Hohenstafuen hanedanının kurucusu sayılan II. Frederich ile birlikte bu gerilim doruk noktasına ulaşmıştır. Frederich'i takip eden halefleri de bu çizgide bir politika izleyerek Sicilya ve İtalya'yı da kapsayan "Guelphs"ler ile "Ghibellins"ler arasındaki mücadelenin sembolleri olmuşlardır. Papalar ile Hohenstafuen hanedanı arasındaki çatışmalarda Sicilyalı Müslümanlar, Alman hanedanının yanında açıkça yer aldılar ve bunun bedelini de ağır ödediler.

Sicilya'da Hıristiyanlığın yaygın mezheplerinin başında şüphesiz Ortodoksluk da geliyordu. Katolik dünyanın hemen yanı başında İstanbul kilisesinin seslerinin duyuluyor olması şüphesiz papaları yeterince rahatsız etmekteydi. Sicilya'daki idarecilerin özellikle Normanların ve Hohenstafuenlerin bu durum karşısındaki tavırları Katolik kilesi için pek de kabul edilebilecek durum değildi. Papalığın Sicilya ile ilgili olarak kendi pencerelerinden bakıldığında haklı bir gerekçeyle tedirgin oldukları kabul edilebilir. Bu Sicilya'yı bir tehdit olarak algılamalarında önemli bir etken olmalıdır.

Papaların Hohenstafuen hanedanı ile baş edebilmek için kendilerine Avrupa'da müttefik arayışları olmuştur. Merovenj hanedanından beri iyi ilişkiler kurdukları Fransızları kendi yanlarına çekmeyi başardılar. Ancak Akdeniz'de ve Avrupa yeni güçler de ortaya çıkmıştır. Özellikle İspanya'da Endülüs'e karşı Reconquista hareketinin önemli bir gücü olan Aragon Krallığı taze bir güç olarak belirmişti. Akdeniz'de kendine dost ve düşman arayan bir krallık gibi görünen Aragon Krallığı

Seyhun ŞAHİN

için Sicilya adası önemli bir noktaydı. Hohenstafuen hanedanı ile kurulan akrabalık bağları, Akdeniz’de kaçınılmaz bir hesaplaşmanın Fransızlar ile Katalonyalılar arasında olacağını işaretlerini taşımaktaydı. Ayrıca Aragon krallığı ile Fransa arasında problemler de iyice belirginleşmişti. Bir de Bizans’ın Katolik dünyasına karşı pozisyonu değerlendirildiği zaman Akdeniz’de bu aktörlerin çatışmasının kaçınılmazlığı anlaşılabilir durumdaydı.

Charles de Anjou’nun Bizans’ı ele geçirmek ve Akdeniz hâkimiyeti için Papalar ile antlaşmaya varması uzun sürmedi. Bizans kilisesi ile Vatikan arasındaki çekişme sadece teolojik değildir. Siyasi, ekonomik ve dini nedenleri vardır. Ayrıca 1204 Latin işgalinden sonra yeniden ihya edilen Bizans’ın Avrupalılar için hedef haline getirilmeye çalışıldığı bilinmektedir.

Sonuç olarak Sicilya Akdeniz’deki stratejik konumu nedeniyle Orta Çağ’da sadece Akdeniz’in değil Avrupa ve Yakındoğu’nun da gidişatını etkileyecek bir noktaydı. Bu bakımdan Orta Çağ Avrupa’sının sadece din merkezi durumunun dışında en az onun kadar yeni siyasi merkezlerinden biri de Papalık olmuştur. Avrupa’yı din ve düşünce bakımından tekeline alan papalık, siyaseten de kendisini bu konuma taşımak istiyordu. Bunun için Hristiyan dünyasını kendi adına çarpıtmaktan geri durmadı. Hanedanların, devletlerin ve din merkezlerinin uluslararası politikadaki çıkar çatışmalarının yaşandığı önemli bir dönem olarak 1200-1300 arasındaki yukarıda anlatmaya çalıştığımız gelişmeler Akdeniz’in en önemli adalarından biri olan Sicilya’da yaşanmıştır. Bu gelişmeler Orta Çağ Avrupa’sının en önemli kesitlerinden birdir.

KAYNAKÇA

- Abulafia, D. (1988). *Frederick II A Medieval Emperor*. Oxford.
- Abulafia, D. (2004). *Italy in the Central Middle Ages*. New York.
- Abulafia, D. (2014). *The Western Mediterranean Kingdoms, The Struggle for Dominion*. New York.
- Ahmad, A. (1992). *A History of Islamic Sicily*. Edinburg.
- Akropolites, G. (2008). *Vekayinâme*. İstanbul.
- Allshorn, L. (1912). *Stupor Mundi*. London.
- Almond, İ. (2013). *İki Din, Tek Bayrak*. İstanbul.
- Balzani, U. (Tarihsiz). *The Popes and the Hohenstaufens*. New York.
- Benjamin, S. (2006). *Sicily*. New Hampshire.
- Browning, O. (1894). *Guelphes and Ghibellins, A Short History of Medieval Italy from (1250-1409)*. London.
- Crawford, F. M. (1901). *The Rulers of the South Vol. II*. New York.

Hohenstafuen Hanedanı -Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro İle Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi

- Dunbabin, J. (2011). *The French in the Kingdom of Sicily*. Cambridge.
- ibn şeddad. (2015). *en-Nevalid'üs-Sultaniyye ve el-Mahasini'l-Yusuffiyye*. Diyarbakır.
- İbnü'l-Esir. (1987). *el-Kamil fit-Tarih c.12*. İstanbul.
- Kantorowicz, E. (1957). *Frederick the Second*. New York.
- Khoniates, N. (1995). *Historia*. Ankara.
- Küçükspahioğlu, B. (2005). Sicilya Kralı Charles d'Anjou'nun 1261'den Sonra Bizans'ı Zapt Etme Girişimi. *Tarihte Doğu-Batı Çatışması* (s. 306-311). içinde İstanbul.
- Muntaner, R. (2000). *Chronicle*. Cambridge.
- Nicol, D. M. (2009). *Bizans'ın Son Yüzyılları*. İstanbul.
- Ostrogorsky, G. (2011). *Bizans Devleti Tarihi*. Ankara.
- Powell, J. M. (tarih yok). Sicilian Vespers. *Dictionary of the Middle Ages Vol. IX* (s. 261). içinde Oxford: Oxford.
- Runciman, S. (1958). *The Sicilian Vespers*. Cambridge.
- Runciman, S. (1992). *Haçlı Seferleri Tarihi C.III*. Ankara.
- Salimbene. (1907). *St. Francis to Dante*. London.
- Savelli, A., & Hayword, F. (1940). *İtalya Tarihi*. İstanbul.
- Sedwick, H. D. (1912). *Italy in the Thirteenth Century*. Cambridge.
- Taylor, J. A. (2003). *Muslims in Medieval Italy*. New York.